

LIBRI II. SECTIO II. CAPVT XLV.

De

Anodynis, Paregoricis & Narcoticis.

Nihil tam contra naturam est, quam dolor, nihil tam naturæ gratum, quam dolores placari. Morbi cum doloribus coniuncti tortores sunt & carnifices, duplo magis crudeles & sæuiores reliquis; indolorifici facile omnes feruntur, neque sentiuntur, nisi ex actione læsa. Sin dolorum faces accendantur, duplex quasi est morbus, ipsa partium læsio, & læsionis huius sensatio tristis.

Cum vero agendum nobis sit de remediis dolorum in genere, consultum erit pauca quædam præmittere, quæ illustrare illa magis, imo facem porrigere queant.

Supponemus ergo (1.) in omni dolore sensum tactus esse expressum & actiuum, ubi id fieri non debebat. Reliqui sensus respectiue magis possunt dici actiui, siue celeritatem agendi, siue subtilitatem, siue inprimis objecta respiciamus, quæ passiuæ se magis habent, vt paries albus videatur, vox audiatur, odor exhalans, sapor percipiatur, tactus autem est magis passiuus, quod immediatum & corporeum, vel quasi talem contactum patitur, sentiat qualitates tactiles, calidum, frigidum, passiuæ magis, objecta & res tactiles alias itidem magis passiuæ, vt refugiat statim archeus ingrata. Passiuitas hæc non minus ac ipse sensus vniuersalis est in omnibus & singulis partibus. Hinc reliqui magis ad extra, tactus ad extra & ad intra se habet, vt diiudicare vtrumque possit, & extranea & intra corpus. Est hinc tactus inter externos quasi sensus communis, reliquis omnibus adstans; Passiuæ se gerens tum in proprio subiecto, tum in reliquis omnibus qua talibus. Quando ergo exprimitur & actiuus fit, locis indetibus, dolor ille est *ναλ' ἐξοχῆν*, vel saltem molestus sensus, si pruriti vna concludere velimus. Hinc præ reliquis etiam tactus intra se ipsum

Hhh

se ipsum

se ipsum fit, cum oculus alia magis, quam se ipsum, non minus ac reliqui percipiat, si forsan tinnitum aurium excepero, quando aures intra se ipsas sonant.

(2.) In omni dolore dari aliquod peregrinum obiectum, quod sensum tactu exprimat, & acutum ex passivo reddat. Corpus ipsum est, ut ita loquamur, vel esse debet in se *αὐαῖδῆτον*, nihil in se sentit, ut extra se quæ sint, sentire vnice possit. Quando- cunque itaque sensus tactus exprimitur, oportet, vt aliquod sit moueas, agens, quod illud præbet.

(3.) Dolorem esse vel extrinsecus illatum, vel intrinsecus, butus vero genuinam rationem mechanicam ab externo esse regulandam. Cum ergo sensibus notam sit, omnem dolorem externum produci ab *ἀκροῦ* & *αἰσθητῶ*, imprimis fortius moto, nullum vero ab æquali, rotundo, quadrato, plano, leui, molli, quæ tali, id ipsum *αἰσθητῶ* etiam putandum est de interno; similitum enim eadem perpetua est ratio. Hinc vt tinnitus aurium ratio non alia reddi potest, quam ex ipsius auditus ordinarii consideratione, requiri vtrobique sonum & huic percipiens subiectum; ita & hoc loco se res habet.

(4.) Doloris sum omne, licet parri peregrinum, sine dubio consistere in humida ipsi destinato, aut inherenti. Partes solida sensum sustinent, membranæ, nervæque, spirituosæ illas vigorent, humida vigorent & nutriunt. Hinc membranas tendi & vellicari, spiritus irritari, & vitiose moueri, diuinas, humores vero obiecti uicem, sustinent. Licet enim nonnunquam & solida partes dolorem in corpore excitare soleant, vt a vulneribus ossium ipsa particula acuta fissi ossis membranæ infixæ, v. g. costa fracta, ordinarie tamen magis humido id tribuendum est vnice. Quin æmulantur solida illa ex assumptis, vt acus, vel ex ossibus externa dolorifica pungentia. Hinc

(5.) In omni dolore obiectum esse inproportionatum, seu qualitatem, & signum, seu modum. Quamdiu scilicet humidum est in partibus æquabile, sibi relictum, vitiosis moleculis non imbutum, & vt vnda vudam trudit, tamdiu dolor abest omnis, & contra.

(6.) Flu-

(6.) *Humidum, in specie ferum, salium esse vehiculum, tum acidorum, tum alcalium, tum mediorum, singula vero acutis rigidis, inæqualibus particulis gaudere.* Has ipsas, quamdiu seruant societatis & proportionis leges, non explicant vel exerunt. Dominium vero nacta eadem promptissime dolores pariunt & excludunt.

(7.) *In omni dolore esse quasi spinam infixam & circulum sanguinis impeditum.* Spina infixæ est, quatenus spicula salina inæqualibus rigidis suis particulis infiguntur partibus membranaceis, vnde inæqualis necessario fit sanguinis transumptio; facta vero hac impeditus circulus. Vnde per mechanicam spinæ infixæ doloris optime illustratur ratio. Facto enim hoc v. g. in digito, statim adest pulsatio, tumor & dolor, nisi protinus eximatur iterum, vnde circulatio sanguinis impedita signatur.

(8.) *Dolorem omnem ab acido non fieri.* Hoc enim solum, quod contendit *Helmontius*, non exhaurit vel constituit obiectum improporionatum, inæquale & dolorificum, sed acutum potius, *non dicitur, & acidum & acutum* notans, quod ipsa dicta mechanica est longe verissimum.

(9.) *In omni dolore archeum esse irritatum.* Irritatus est ob inæqualitatem, cum ipse omnia in plano & placido exoptet; Irritatus ob impeditum circulum, vnde iugum eiusdem excutiunt exorbitantes humores. Irritatus ob denegatam quietis & vigiliarum vicissitudinem. Irritatus adeo sæpe, vt motus conuulsiuos, pauores, lipothymias producat. Vnde omnes dolores grauiores conuulsionum sunt æmuli, ipsasque prompte efficiunt.

(10.) *Pro diuersitate agentis acuti & patientis membranosi diuersos quoque oboriri dolores.* Quo magis membrænea & nervis vegeta est pars, eo maiores dolores & cruciatus sustinet; quo rigida magis & pungitiua acuta particula, & inæquales, eo dolor est maior, & contra, vnde diuersi gradus & differentia dolorum numerantur.

(11.) *In omni dolore concurrere, per dicta, & pungentem spinam,*

spinam, & punctam partem, & sentientem seu irritatum archeum; causa vero occasionali ablata, hunc ipsum prompte quiescere. Frustra sane fuerit, vel doloris hoc exemplo, roborare archeum, non ablata causa morbifica, vel auferre hanc ipsam non simul considerato archeo, qui tamen est morborum medicus genuinus, & immediatus, uti eiusdem minister, medicus, mediatuſ.

In genere hinc ulterius iam inferre licebit: 1. *Tria esse dolorum adequata remedia, non plura, nec pauciora, quae paregorica, anodyna, & narcotica audiunt; licet vnum suppleat alterum, nec opus sit, illa semper coniungi. Sumuntur nempe singula hæc vel latius, vnde quodlibet illorum dolorum sedatiuum est; inprimis anodynorum vox generalior præ reliquis esse consuevit, reliquis quoque competens; vel strictius, pro distincto, quem respiciunt, effectu. Ex quo patet, quare Gal. l. 5. simpl. c. 19. duplicis generis statuatur anodyna, aliud reuera tale, aliud tantum nomine, siue apparenter tale. Vere & proprie anodyna dolorem ipsum respiciunt eiusque causam, vt paregorica & anodyna, nomine saltem & apparenter narcotica dicta. Respiciunt scilicet hæc singula concurrentia; paregorica spinam pungentem, præcipue serosam & salinam, anodyna punctam partem, sensilem, membranofam & neruofam, narcotica sentientem seu irritatum archeum.*

2. *Quæcumque singulis his sunt adequata, vna & sola esse anodyna, seu dolorum remedia. Faciunt vero id vno verbo principaliter sulphurea, singulis apta, opposita irritantibus salinis particulis vnice; apta demulcendis partibus, apta placando archeo, licet vsu & missionis modulo differentia, adequate æquea.*

3. *Anodyna esse vel interna vel externa. Interna magis archeum, externa magis partem punctam vel humores respiciunt.*

Ex his porro fluunt, quænam & quomodo id præstent in specie, nempe 4. (vt ordine procedamus:) *Quæcumque demulcent & placant partes punctas, sunt anodyna, seu dolorum reme-*

remedia. Demulcent fibras, plus iusto tensas & contortas *emollientia*, dolorem ipsum seu tensionem & vellicationem respicientia, vt remittatur hæc strictura, mitigetur hæc punctio. *Emollientia* fibras ipsas, velut tensas, & tendendo quasi convulsas. *Emollientia* poros, vt euacuent & digerant, vt rarefaciant, extenuent, concoquant, & æquabile reddant, quicquid in partibus dolore vexatis, aut humorum acrium, lentorum, crassorum, multorumque, tenuibus spiramentis infarctorum, aut etiam vaporosi crassi, frigidique spiritus, exitum commodum non habentis, est inclusum. Hinc nihil adstrictionis habere debent, etiamsi pars quædam aut etiam affectus, vt in dysenteria, id exposcant. Ratio est, quoniam adstringentia poros claudunt, inclusam vero materiam retinent, ex quæ dolor augetur. Hinc tepida, calida & humida sunt dolorum *iatru*, tensioni maxime debita, & fibras insigniter laxantia; hinc mucilaginosæ calidæ sunt anodyna, vt lac emulsum recens super partes podagricas dolentes.

Atque hinc regula nostra laudatissima est, narcotica externo vsu esse *emollientia*, seu emolliendo dolores sistere, ob sulphur mucilaginosum. Sic huc pertinent rad. rhod. herb. solani, hyoscyam. de quo experimentum vid. apud *Dravvium*, nicotiana, scrophularia, linaria, cicuta, petroselinum, herb. 5. emollientes in balneis & fotibus, herba & flores chamomill. simpl. & Roman. verbascum quoad totum, fl. papav. rhæad. & sambuc. sem. anis. papav. hyoscyam. lini, nucl. persic. cort. mandrag. vitell. ovi; sic ex pinguibus ol. hyoscyami, lini, ovor. lumbricor. persicor. express. ad dolorem capitis & aurium; sic unguentum dialthææ, anodynum; sic empl. de hyosc. de melilot. de cicuta huc faciunt, & emolliunt, & dolores sistunt. Par ratio est lumbricorum terrestrium, qui ob mucilaginem salii volatili intertextam sunt anodynæ, interius in arthriticis, & exterius in doloribus nervosarum partium, ischiade. &c.

Hæc ipsa pro re nata etiam hinc fiunt & sunt suppurantia, quatenus fouendo & demulcendo partem, calore suo blando, & corpori familiari laxant, reserant meatus atque

emolliendo suppurationem, si quidem illuc tendat materia, promouent.

5. *Quaecunque dissipant subsistentes humores, & corrigunt salia pungentia, sunt anodyna paregorica.* Dicuntur hæc communiter respicere causam dolorum, & recte. Licet enim & emollientia modis dictis secundo humoribus simul corrigendis prospiciant, & hæc omnia sint symbolica & affinia; seorsim tamen pro diuersitate agentis p. n. & partium & hæc locum habent. Dissipant humorem rodentem, partibus iam illapsum, acrem, acidum, vellicantem, *digerentia, laxantia & carminatiua*, v. g. rad. zedoariæ, galang. in doloribus colicis, vteri, ventriculi, fl. chamom. Rom. (tacemus melissam, & aromaticas alias propriis partibus dicatas;) summit. aneth. crocus, oculi populi, sem. 4. carm. bacc. laur. iuniperi, sale volatili oleoso facta, seu sulphure subtili digerente. Facit huc sal ipsum, & furfures, vnde sacculum paregoricum polychrestum, ad dolores pleuriticos, colicos, nephriticos & alios conficere suauissimus sæpe ex chamom. sem. lini conuass. *furfur. tritic. sem. carvi & sale, quæ nullibi non prostant.* Sic oleum paregoricum polychrestum ex oleo hyoscyami, anisi, carui, succini, iuniperi, ligni rhod. &c. eidem fini inseruit, præcipue si vtriusque accedat color. Calor enim rarefacit, calor digerit & dissipat, calor est anodynus, vnde & opercula ollarum, lapides serpentinos, huic fini aptatos in figura, calefactos, & sacculos toto die dolentibus partibus adhibemus, etiam vulgo sæpe ex sola auena ad colicam, ex milio ad dolores dentium, vt dissipemus. Contemperant nempe hæc afficientes causas, & partes, humores & flatus mitiores reddunt, ac per insensibilem transpirationem discutunt, quicquid horum in parte continetur, & molestat. Faciunt id tenuitate substantiæ, vnde se poris insinuant, vnaque secundo etiam archeo sunt amica, & parti ipsi benignitate sua grata. Hinc *Galenus l. c.* scribit, anodyna aliquando & dolorem lenire & affectui ipsi prodesse, adeoque facultatem habere dupli-

duplicem, anodynam & sanantem; interdum dolorem tantummodo mitigare, affectum vero nihil iuuare, q. d. illa genuina & κατ' ἐξοχήν esse anodyna, quæ singula tria requisita dicta exhauriunt. Sic & oleum scorpionum dissipat. Fœmina puncta ab aranea, dolorem & tumorem summum in manu patiens breui presentaneam opem sensit ab oleo scorpionum inuncto.

Dissipant & demulcent *neruina* & *narcotica* exterius adhibita. Ex gummatibus gum. tacamahaca in doloribus catarrhalibus, non minus ac gum. carannæ & mastiche succin. g. iuniper. &c. in empl. vel suffitu proficua dolorum remedia. Sic olea iam dicta & alia destillata extemplo saepe dissipando iuuant. Sic in otalgia ol. persic. vel amygdal. amar. cum paxillo ol. anis. & carui prodest. Sic ol. nucistæ tum in doloribus capitis ad frontem cum vnguento alabastr. requie Nicol. gum. tacamahac &c. prodest. Tacemus vsum ad balsama stomachica cum aliis generalem. Sic & zibethum in colica & torminibus infantum cum aliis, vel solum quoque optimum est, vmbilico illitum, ☉ ceræ in dysenteria & fissuris papillarum expertum, ☉ saponis in podagra quibusdam commendatum, quod in frigidiori statu aliquando concesserim neque enim *Sylvii* experimentum, qui oleo fuccini in hunc finem vsus est, facile imitandum. Ex vnguentis hac facit vnguentum populneum, alabastrinum.

Inprimis vero spirituosa vtrumque insigniter expediunt, summi vsus in doloribus, vbi discussione res peragi potest, v. g. in catarrhalibus defluxionibus, doloribus, colli, scapularum, brachii, imo extremis seu artibus in genere, in arthritide probatissima. Sic solum vinum calidum in doloribus a contusione optimum est, vel cum sacculis dissipantibus applicatum; sic sp. vini simpl. & camphoratus dissipat; sic formic. acido-sulphurea qualitate non satis deprædicandum est neruinum, vt & cum ea commiscendi & seorsim commendandi spiritus vrinosi. Sic theriaca, mithridatium, requies Nicol. Philonium Rom. exterius quoque nonnunquam applicantur, vt in dolore capitis, in dysenteria & alias, sicubi, vt diximus, discutendum fuerit, Tacemus Rem. odontalg. V otalgia

otalgicum, & alia anodyna specialia, hinc inde commen-
data.

Dissipant *resoluentia gummatosa, salina & mercurialia*.
Exemplo fit resoluentis gummatosi empl. diaphoret. Mynf. ge-
minum, imo ipsum quoque magneticum, empl. de bacc. laur.
& inprimis probatissimum emplastrum de ranis Vig. c. mercu-
rio, probatissimum, inquam, in materia dissipabili & resolu-
bili, vel dissoluenda serosa, non solum in doloribus & tumo-
ribus venereis, capitis & artuum, sed & aliis serosis scorbuticis
profundioribus partium carnosarum, & aliarum, vnde plu-
res dolores feliciter dissipauimus empl. diaphoret. remixto
cum empl. de ranis cum merc. cum vel sine magnetico. Mer-
curius enim dissipat, & in fluorem summe citat serum in coa-
gulum abiens, vnde etiam neruinus est, tumoribus etiam tes-
tium hoc pacto aliquando feliciter a nobis adhibitus, miscen-
do cum emplastro saturnino. Dissipant etiam salina, exemplo
tum salis communis, tum nitri quoque, quod hinc anodynum
audit, a præparatione $\frac{1}{2}$ diaphoret. residuum, forma humida
potissimum, licet etiam ad repellentia referri possit.

6. *Quæcunque acutum obtundunt, sopiunt, ligant & pla-
cant, sunt anodyna, speciatim narcotica dicta.* Obtundunt actu
frigida, repellentia; dicta, tum respectu humorum vellican-
tium, ne irruant, tum respectu inprimis quoque spirituum &
archei, vt obtundatur simul acumen sensus. Narcotica scil.
externa eadem sunt, quæ repellentia, v. g. epithemata ex aquis
refrigerantibus, solani, anethi, rosarum, hypnotic. Dorncr. ni-
tro, theriaca, requie Nicol. &c.

Obtundunt & hoc sensu narcotica sunt tum aquea, tum
acida. Sic pruritu testium insigni laborans curatus est sola ele-
mento aquæ frigidæ. Sic legitur iam olim, *Plinio teste*, curata
podagra, immerfis pedibus in acetum, quod ager maluerit sen-
su carere, quam dolere.

Obtundunt vincula constrictiua, quæ influxum spirituum
inhibent, vnde ligaturis hisce vtimur, quando pars abscindenda
est, etiam hoc fine.

Sopiunt

Sopiant & ligant, quæ somnum inducunt. Dolores indiuiduum & perpetuum secum habent comitem vigilias, quæ obiectum perpetuum quasi etiam contristat & fatigat spiritus, ut lassentur quidem, non tamen quiescant, quin quietem auferat. Atque hinc hanc classem anodynorum, seu narcotica dicta, cum Galeno plurimi nomine saltem & apparenter anodyna esse volunt, dicta a duplici actione, quod tum inducto stupore partis sensum obtundant, torpidioremque reddant, unde stupefacientia Latinis audiunt, tum quod epota somnum concilient.

Refert hæc passim Galenus inter anodyna, sed, ut vulgo vocant, per dicta, saltim palliative agentia, quæ stupefaciendo efficiant, quo minus pars urgentem doloris causam percipiat. Nomine vero & dicto palliativo modo solum talia, quia temperiem habeant summe aduersam iis, quæ reuera sunt anodyna, omnia siquidem corpus refrigerare, & sensum eo usque stupefacere, ut si paulo liberalius sumantur, mortem adferant. Sed de eo post videbimus, ubi prius quænam sint dispexerimus. Patet enim ex dictis, duplicia esse narcotica (1.) stupefacientia, quæ ab extra, (2.) soporifera, quæ ab intra ligant & sopiunt sensum.

Sicut dolore durante & exacerbato somnus aufertur; ita somno inducto, dolores cessent, vel quasi, oportet. Quod enim non sentitur, quod remittit in tantum, ut pausam concedat aliquam, illud sedatum esse intelligitur.

Cum ergo seorsim post doloris rationem de SOMNIFERIS seu somnum inducentibus sit dicendum; pauca quoque huc facientia supponemus:

(1.) In somno cessare spirituum energiam ad extra, verus obiecta; quod si fiat, necessario etiam influxus citatior in partem dolentem inhibetur, saltem in tantum, nam ex parte influere patet ex eo quoque, quod podagrici, vel doloribus aliis afflicti, si indormiant, patiantur pauores & concussiones, in dicio, archeum succuti quasi & tristari.

(2.) Somnum habitare in humido, vigilias in sicco. Unde quo maior copia feri in sanguine, corpore, & cerebro, eo facilior somnus; quo minor, eo magis vigiliae urgent.

(3.) Ad somnum concurrere necessario duo, ligans & ligatum. Ligati sunt spiritus, ut cessent naturaliter, & cessatione quidem oppositiua, agere. Ligans est serum ipsorum vehiculum, cui implicantur & obuoluuntur quasi, ut poros dispendere, & influere in sensuum organa cessent.

(4.) Somni causam esse geminam, positiuam, vaporosam, quae obstruere secundum naturam poros cerebri queat, & priuatiuam, spirituum respectiuam fatigationem, debilitatem & defectum, ut stationes suas deserere, & retrocedere cogantur, secumque habitare, postquam per vigilias, per labores, magna quantitate & nisu mouendo varie corpori inservierunt.

(5.) Somni principia esse eadem, quae nutritionis, aquam & sulphur. Hinc posita nutritione, somnus etiam irrepit, & contra. Absque Cerere & Baccho friget somnus. Hinc post pastum inuitamur ad somnum, & maxime delinquent, qui, accedente tempore vespertino spirituum lassitudine, eos nihilominus ad labores pristinos lucubrando adigunt.

Ex his breuiter adductis facile patet, quanam & qualia somnum citent, & somnum citando, dolorum etiam fiant sedatiua, seu coniunctim utrumque praestent, humectantia scilicet & vaporosa blanda, adaequate etiam anodyna inuertentia, unde tres fluunt conclusiones;

1. Quaecunque humectant, & serum deficiens suppleant, somnum citent, & consequenter etiam dolores sedant. Humectant potus largior, unde in febribus absurdam est, expectare somnum, & abstinere a potu. Humectant aquae destillatae in potionibus & emulsionibus, ut aq. fl. samb. pap. rh. acaciae, & refrigerantes aliae, & nomine hoc composita aqua hypnotica Dorncrellii, quae acquirunt maiorem, imo unicam, a seminibus frigidis, sem. 4. frigid. mai. pæon. papau. alb.

alb. lactucæ, amygdal. dulc. ipsis pro re nata, additis appropriatis alterantibus. Hinc optime humectans refrigerium dolentium est desiderium, & emulsiones laudatæ blande demulcent & sopiunt dolores capitis, arthriticos aliosque. Nimirum optime se gerunt eo casu humectantia, quod non solum somnum per se inducant; sed & per se dolores sedent, quatenus diluant & contemperant acrimoniam salinam rodentem & vellicantem, unde itidem obtunduntur spicula.

Humectant exterius epibemata frontalia, in febribus, hinc & vigiliis necessaria & optima præsidia. Unde vel sola ∇ rosarum, vel sambuci, anethi, pulegii, verben. & aliar, addita theriaca, philon. Rom. &c. vigiliarum in ardentibus febribus remedium optimum præstant, quod experti sumus sæpius.

Humectant suaviter & demulcent, somnumque hinc inuitant pediluvia, quorum virtutem insignem, cum neruntorum extremitatibus in pedibus communicatu facilem, extulimus, quorsum spectant ex anodynorum classe fol. salic. vitium, cortic. mandragoræ, cap. papau. cum semin.

2. Quæcumque sulphure pollent vaporoso, blando, resolvable, somnum cieant, & consequenter dolores sedant. Ut enim id præstent omnia inebriantia dicta, & ipsa quoque noxia, quod somnum cieant quasi $\chi\lambda\lambda\mu\sigma\sigma\upsilon\upsilon$, profundum, & stupefaciant consequenter: illa ipsa tamen demonstrant agendi hunc modum suis exemplis ac illustrant. Somnifera hinc vaporosa distinguemus melioris explicationis gratia in alimentosa, venenosa, & medicamentosa. Alimentosa sunt vinum, (vigiliis, non item doloribus aptum, unde *Coi* testimonio, in dolore capitis, adde quibusuis aliis pungitiuis, podagricis, pleuriticis, &c. non dandum) cereuisia, spir. vini, quæ hinc in vigilacibus, imo & sanis ordinarie insignem conferunt operam ad ciendum somnum in oculos. Venenosa in hyoscyamo, cicuta, mandragora &c. hærent; imo per accidens talia etiam euadunt & alimentosa & medicamentosa. Quis enim nescit ab ebrietate somnum lethalem aliquando inductum? quis

opium non hoc nomine accusat, quod necare, incante datum, possit? *Medicamentosa* sunt tum interna confortantia, tum ligantia. Confortando ligant spec. diamb. & diambosch. quæ in vigiliis senum egregiam opem ferunt, quatenus & roborant spiritus, & vaporositatem addunt debitam vappescenti & minus impicenti ac liganti sero.

Ligantia sunt *crocus*, & præ aliis *papaueracea*, & ex his orta *opiata*. Hinc promiscue hæc & anodyna & narcotica audiunt etiam in compositis, & ex iisdem præparatis. Sunt enim talia extr. croc. extr. op. f. & comp. sub titulo laudani opiati. est. seu Ra. anodyna, seu laudanum liquidum, vario modo paratum, magist. anodyn. pulv. anodyn. confortat. troch. narcot. *Plat.* theriac. mithrid. el. diascord. & similes opiata, vt de requie Nicol. philon. Rom. & similibus, exterius fere magis hodie vsuatis, nil dicamus; it. pil. de cynogloss. quæ pro basi nihilominus habent opium.

De his ipsis dubium est in scholis medicis, quo modo agant. Licet enim saniores omnes negent falsam illam & decantatam veterum *hypothesin*, *narcotica omnia esse frigida*, & tanto *frigidiora*, quo magis talia, desumptam forsan a mechanica externa, quod viderint, externa narcotica esse stupefactiua, vnde hæc cum soporatiuis eadem gaudere virtute, putarum est; vnde etiam in opiatis electuariis omnibus, vt theriaca, mithridat. ne ipso quidem el. diascord. penitus excepto, calida, piper, sinapi, cardamom. & alia velut genuina corrigentia addidere; in diuersas tamen abeunt partes. Vt rem summatim complectamur, & dictis nostris applicemus, eo res rediit, vt alii ad priuatiuam, alii ad positiuam magis vim agendi inclinent. Priuatiuam voco, qua statuunt, partim destruere & pessundare spiritus opiata, qua strage edita, consequantur effectus opio proprii; partim eorum motum, impetumque sistere sufflaminareque, vnde consequenter fibrarum sensuarum tensiones, tantum non spasmodicæ, & inordinationes tum ipsarum, tum visorum humorum sistantur, idque ob solos spiritus, adeo vt humores actionem nullam ab opiatis in se

in se sentiant. Positivam, quando ab inducta humoribus serosis simul alteratione, & his & mediantibus hisce spiritibus tum vitalibus, tum animalibus, ligatio quædam inferatur.

Hanc omnino locum habere statuimus, quia 1. non datur medicamentorum internorum actio in spiritus, nisi per medium humorum; non agunt, nisi sint soluta, licet non opus sit, ut mole sua ingrediantur M. S., sufficit, quod menstruum uniuersale serum inibuant & sigillent sua qualitate; 2. quia serum est vehiculum ut alimentorum, ita & medicamentorum & venenorum ipsorum; 3. quia sero proportionaliter non presente, nulla spirituum ab opiatibus in somnum fit propensio; 4. quia somnus ipse fit etiam in sanis occlusionem pororum cerebri per humidum vaporosum, ligans, sulphureum, neque somnus hic, ab opiatibus illatus, cum somno, a priuatiua causa, lassitudine & pauperie spirituum producto, conuenit, sed potius cum aliis vaporosis, exemplo ebrietatis.

Quin ipsa phænomena alia, male euenientia, ab obnubilatione spirituum optime possunt deduci. Vbiunque ergo, vi regulæ diætæ, sulphur adest vaporosum, blandum, resolubile, ligans spiritus & poros occludens, ibi est positua talismodi causa.

Neque obstat minima illa quantitas, ordinarie pro vigiliis sedandis dari solita, sulphur enim vaporosum in minimo agit, calore & humore h. l. mediante. Nihil tam diffusiuum sui est ac sulphur, alas adeptum, seu sal volatile, oleosum, sulphur volatile, exemplo moschi, quod plus quam millesima sui parte odoriferum est, & hinc ad gr. j. datum etiam interius, quibus non prodest, vaporositate sua, alia licet, afficit humores & spiritus. Tacemus emetica, eodem minimo sui pondere summe actiua, uti v. g. tartari emet. gr. j. vix vigesima sui parte antimoniatum est, imo ulterius progredi licet, & tamen vomitum mouet, agendo in humores eosque fermentando, & irritando, Argumentum ergo illud: Quicquid

minima quantitate agit in corpus, agit in spiritus solos, non humores, non partes solidas, non succedit, vel valet. Tacemus mercurialia, vel similia minima mole summe actiua, etiam præ opio. Neque enim obseruatum fuit quempiam tartarum emeticum vel ꝑ diaph. potuisse fumere innoxie, vel citra effectum ullum, ad ꝑb. ad ꝑj. ad ꝑj. ad ꝑj. quod de opio obseruatum est.

Hoc ipsum sulphur anodynum & narcoticum vero, si externum usum spectemus, non possunt exerere opiata vel alia, nisi refracte, quatenus communicata cum M. S. similem vaporosam ligationem inducunt, v. g. applicata temporibus, pone aures & sic porro, neque enim promiscue id usum habet.

3. Quæcunque sulphure gaudent absorbente & fundente, terreis remixto, licet minus respectu vaporoso & resoluibili, dolores sedando somnum eient. Ut nempe narcotica seu anodyna interna vaporosa dolorum sunt sedatiua, quatenus archeum ligant & sopiunt; ita anodyna quoque seu dolorum sedatiua sunt narcotica, somni pararia, secundo, quatenus quietem denegatam archeo restitunt. Talia sunt imprimis sulphura mineralia & metallica puriora, pluribus compoia, maxime tamen id visitur in cinnabari nativa, vnde specificum est cephalicum & anodynum, vbicunque humores salini irritantes & vellicantes negotium facessunt, & tantum non spasmodicos motus his illis partibus inferunt. Vidimus huius rei effectus aliquot insignes. Laborabat infans torminibus clamosis, iisque insignibus, a datis gr. iij. cinnabaris nativ. puræ solis, statim in somnum incidebat blandissimum. Tacemus alios casus hinc inde annotatos. Idem dicendum est de sulphure vitrioli anodyno. Anodynum enim dari concedimus, licet ob venereas atomos remixtas magis exterius, vnde terra vitrioli dulcis, seu sulphur eiusdem vulgo dictum est vlcera dolorificorum dulcedo & quies, interius vero facile vomitum subinfert simul. Quin talismodi sulphur anodynum constituunt etiam antheræ, in epilepsia vsitata, imprimis lysopodii; imo etiam in sulphure eiusque floribus vis anodyna

dyna contra tussim obseruatur, vt de vlcibus nil dicamus.

Profunt anodyna, proprie & *καλ' ἕξοχην* dolorum remedia magis, in quibuscunque dolorum generibus, imprimis vrgentibus & auctioribus, oculorum, aurium, dentium, renum, vteri, intestinorum, capitis, articulorum; idque morbo quasi eiusque causa, euacuanda vel alteranda, tantisper neglecta, quatenus symptomatis vrgentis titulum subeunt præ aliis, vires prosterunt, vigilias excitant, fluxiones creant, aliorumque hinc symptomatum causæ euadunt, vnde merito vrgentiori succurritur; adæquate in vigiliis. Narcotica vero principaliter somno citando, seu vigiliis, adæquate doloribus placandis; sensui quippe communi & hinc reliquis torporem infertunt.

Prius vero, quam dicamus vterius de opiatis in specie, eorumque actiuitate ac cautelis; breuibus de applicandorum anodynorum externorum modo agemus. Hinc instar regulæ nobis erit sequens: Variant anodyna topica pro diuersitate (1.) affectæ partis, & (2.) pungentis spinæ, seu vellicantium humorum.

Affectæ partis ratione: quo pars dolens est tenerior, eo blandius tractanda, semper seruato eiusdem tono. Sic dolenti ventriculo absurdum fuerit vel frigida, vel emollientia applicare, ipse enim calidis & adstringentibus gaudet. Inconueniens mammis partibus spongiosis, mollibus & laxis frigida vel adstringentia, sicubi turgeant, apponere. Noxium inflammationi eadem adhibere, v. g. erysipelati, quod tunc pori constringantur magis; vel vbi suppurationi eadem proxima est, quæ emollientibus promouenda.

Materiæ dolorificæ intuitu, notandum est, aliam esse 1. dissipabilem ad extra præcipue, hinc & ad intra, quam & remeabilem vocant, aliam iraductilem, aliam fixam; 2. aliam tenuem, aliam viscidam acidamque; 3. aliam vaporosam, flatulentam, aliam humidam, serosam, aliam solidam, vt plures differentias non laudemus.

Hinc

Hinc vi medendi methodi, a contrariis & qualitate & quantitate desumptæ: Prout materia doloris magis vel minus est dissipabilis, præcipue ad extra, hinc & ad intra, tenuis, vaporosa, serosa, modo conueniunt *digerentia* calida sicca, vt sacculi, exemplo doloris colici, arthritici, pleuritidis flatulentæ, cardialgiæ, odontalgia, doloris nephritici; modo *oleosa spirituosæ*, vt in pleuritide, calculo, colica, cardialgia, tum per se, tum cum sacculis dictis; modo *unctuosæ & emplastica*, vbi laxandum, vbi suppurandum; modo *balsamica & mercurialia* ipsa, vbi resoluendum & dissipandum; modo *terrea temperata*, vel sibi relicta, vel siccis balsamicis leuiter medicata, vbi alterandum & dissipandum, vt in erysipelate; modo *humide calida*, oleosa & spirituosæ, vt lac calidum, epithema seu fofus humidus e spirituosis in podagra, vinum calidum in contusione &c. modo *frigida* ipsa, vbi repellendum, idque tuto licet, vt inprimis capiti, osium valle munito.

Quæ nisi distinguantur, in externorum horum vsu maxime peccari potest, siue solis illis vtamur citra discutiëntia, *resoluentia, sudorifera interna, siue improuide*, vt ex materia remeabili fiat fixa, ex hospite incola, ex podagra simplici, nodosa, vt plura non adducamus. Summatim & hic perpetua inter agens & patiens debet esse proportio, vt proficit medicus, non noceat.

De narcoticis vero, quæ loco cautela & illustrationis melioris dici possent, complectemur exemplo opii. Hinc not. 1. *Opium est anodynorum apex*. Anodynum est, cumprimis internum, de quo seorsim mox, cui tuto fidere possis. Sunt quidem & interna paregorica, vt chamomilla specificè prodest in cardialgia, vt carminatiua in colica, vt rad. galang. & zedoar. in dolore post partum, vt spirituosæ aliæque; illa tamen militant sub opio, & cum hoc maritata demum felicitus agunt, vt essentia carminatiua cum anodyna præsentaneum est cardialgiæ & colicæ remedium, sine illa minus pollet. Sunt anodyna mineralia, vnde cinnabaris est quasi panacea dolo-

dolorum, ob vim neruinam insignem & dissipantem, fundentem, cedit vero opio. Prodest v. g. optime, arthriticis specificum cephalicum hoc, adde opiatum, & praesentius iuuabis, vnde in arthriticis vti solemus bezoard. Alii cum cinnabari & laudano opiato, cum successu; imo in arthritide vaga scorbutica vidimus successum ab essentia opii liquida circa noctem vsurpata felicissimum, siue alternis diebus, siue vno alteroque ex ordine sumpta. Maxime etiam dilaudant chimici sulphur vitrioli anodynum, illud vero infidum est medicamentum, seu liquidum secundum Salam venemur, seu solidum, neque enim tam pansum, tam neruis amicum & ventriculo est, ac cinnabarina & opium. Peccatur hinc in excessu & defectu, aliis ad caelum extollentibus opium, aliis ad barathrum detrudentibus.

2. Opium anodynum est genuinum, non palliatium, non temporarium solum. Palliativa medicamenta proprie dicuntur, quae non tam tollunt affectum, quam interpolant, quae non tam restituant, quam restitutionem fingunt, quae tegunt ipsum malum, non auferunt. Sic oculus vitreus est palliativa cura caecitatis, pes ligneus est cura palliativa pedis ablati; par ratio est auris, manus. Aut si fucio inficiatur facies, est palliativa curatio deformitatis. A qua extrinseca propria denominatione palliatiae etiam curare dicuntur, quae ad tempus iuuant, vel iuuare videntur, citra ablationem radice, vel causae morbificae ex toto. Id vero solenniter quasi obiicitur opiatis, vt hinc medicus, qui, prima accessione ad agrum, propinando circa noctem sirupum papau. noctem quietam praestitit, palliatiae dicendus sit curasse. Verum vtut negari non possit, non ablata causa non posse tolli morbum, non vnus tamen auferendae causae morbificae est modus, neque ablatio causae in euacuando vel alterando per alia solum consistit, adeoque praesidia reuocantia & alterantia, imo omnia sibi inuicem sunt succenturianda.

Hinc distinctione opus est & regula triplici sequente:

Kkk

(1.) V-

(1.) Vbicunque materia peccans quantitate maiori reperitur, quam vt subigi & vinci possit, ibi opiata stant post principia, & præmissis præmittendis vniuersalibus dictis vulgo, V. S. purgatione, sudoriferis demum danda, vel saltem felicius tunc data operantur. (2.) Vbicunque vero adest dolorum aliorumque symptomatum similibus vrgentia, opiata etiam citra illa præmissa locum inueniunt. (3.) Vtrobique enim opiata causam morbificam aggrediuntur, non illa sola intacta agunt, & consequenter non palliative, nisi secundum quid, idque *negimus*, secundum M. M. leges. Exempla dabimus sequentia: Laboret quis febris tertiana vel quartana, cui medicus velit mederi solo puluere febrifugo, vel, quod ipsum quoque visum est non semel febrim abegisse, vel solum, vel cum aliis, opiato laudano, non datis emeticis, purgantibus, alterantibus bilem, acidumque fermentificum. Huic si febris emanserit, redibit tamen, seu recidiuabit, adeoque erit palliatia cura, secundum quid, per fallaciam nempe methodi. Illa vero obseruata, curabitur optime. Pulueres itaque eiusmodi febrifugi, aliaque ante paroxysmum data tollunt febrim, & hinc dicuntur febrifuga, etiam si præmissa illa optime fuerint adhibita; nemo tamen hanc palliatiam curam dicit, quin potius paroxysmo ablato, ipsa febris ablata & curata recte putatur. In dysenteria obseruauimus, dato laudanto opiato doloribus sopitis, somno inducto cessasse alui fluxum, rediisse tamen mane altero; interim vero acrimoniam domari, morbum in centro quasi, vt loquitur *Paracelsus*, detineri, archeum furiosum, irritatumque, & spiritus sopiri, motum ac impetum humorum coerceri ac figi, quæ singula genuinam curationem esse per anodyna monstrant. Alias enim nullum dolorum vel aliorum morborum esset remedium genuinum, v. g. non epilepticum, quod paroxysmi recurrant, a specifico cephalico dato; non nephriticum, quod non simul & semel tollantur morbi. Valet enim & hoc loco illud, quod athleticis olim acclamari solebat: Repete.

3. Opium

3. *Opium anodynum est & narcoticum.* Non solum dolores sedat, sed & somnum inducit, & vice versa. Ex quo ipso patet, anodyna & narcotica certo respectu conuenire inter se & differre. Differunt subiecto speciali, conueniunt generali, spiritibus placandis vtraque debita. Differunt vsu, anodyna latius patent, interna & externa existentia, narcotica principaliter interna, adæquare externa. Differunt interna saltim gradu. Opium vero vtrumque sustinet. Vidimus sæpius ab assumtis anodynis opiatis dolores sopitos, v. g. in dysenteria, nullo insequente somno, vt contra ea aliquando somnus succedit, repetente post somnum dolore. Quin imo dantur remedia dolores mitigantia, quæ vigilias potius quam somnum inferunt, exemplo herbæ Thee, quæ in doloribus capitis egregium experimentum est, (sine febris quidem,) si decoctum eiusdem ex ℥ij pro vice per 2. 3. dies continuos calidissime, vel post partum quoque hauriatur. Dissipat nempe sulphur grauatiuum *κατακλιόν*, vnde & ob vigilias, quas infert abusu, infame quasi nonnullis est. Hinc patet quoque, non omnia anodyna esse hypnotica per se, nec omnia narcotica, externorum exemplo, esse hypnotica, singula tamen admodum sibi sunt affinia & succedanea.

4. *Laxitati vasorum & fluxilitati humorum optimum remedium sunt opiata.* Animam præbent adstringentibus, quæ vtrisque illis debentur quidem, sed infirmè & insufficienter absque opio. Et laxitati quidem vasorum mediate magis & secundo, fluxilitati primario. Siue serum sit tenuius, falsius, acrius, titillans, vt in tussi & sputo cruento, catarrhis, incrassat opium, & coquit, maturat, vnum solum propinatum; siue bilis cum sero tenuata spumescat in vomitus, in diarrhæas, dysenterias, choleram, prompte eandem subigit, infringit & refrenat; siue sanguis cum sero efferatus excidat in hæmorrhagiis quibuscunque.

Qua occasione dictorum duo addemus axiomata: (1.) *Serum fluxionum omnium esse principium in corpore, siue intus,*

seu extus spectentur eadem, tum solum, tum cum bile & sanguine, quos fluxiles reddit. In omnibus ergo fluxionibus feri habenda est vniceratio. (2.) *Opium esse frenum feri genuinum*, quo moderari id ipsum, quocunque modo excedens & plus iuste fluitans, licet. Incrassat opium, seu consistentiam sero fœnerat, vt alueis suis non exundet, si sudorem exceperis, quo ipso tamen pacto freno regi non desinit. Incrassat, vaporositate sua resolubili, sulphurea, quæ mixta sero, id ipsum retardat satis in motu, ligando simul spiritus.

5. *Posito vno indicante opii, fortius est contraindicans.* Patere possêt, vi contrariorum, quando opium non conueniat, quatenus enim est frenum feri, eiusdem non est stimulus, nec in eodem torpido, spissescente, & ad motum sollicitando est aptum, quin noxium potius. Clarius tamen id emicat, si attendamus & h. l. indicantia & contraindicantia. Polychrestum est opium & dolorum, fluxionum, vigiliarum panacea, feri, irrequieti in singulis & causæ horum, frenum, non tamen crudo modo & promiscue, citra illum feri statum, qui refrenari debeat. Laboret vigiliis asthmaticus, anxietate insigni correptus simul, absit opium. Phthisicus, expectoratione minus succedente, inquietus sit & vigilans, absit opium. Hydropicus vigilet & indigeat sopore, fessorum remedio, absit opium, integra puta dosi. Contraindicans scilicet est humorum crassities, contraindicans in aliis virium defectio, contraindicans humorum copia, restagnatio, impropertio, vt alia taceamus, quibus non obseruatis non erit proportionatum remedium opium, sed noxium, potius. Moriuntur ægri, quibus per aliquot dies vita prorogari potuisset. Vtque tria illa sunt indicantia opii: dolores, fluxiones, vigiliæ, tres furia microcosmi; ita regulam ex praxi construximus maxime notabilem: Vbicunque dolores & fluxiones vrgent, audacter porrigi potest opium, in terminis debitis puta; in vigiliis non item, sed maxima cum cautione. Exemplo sint solæ febres. Febre laborans ardente corripiatur simul tussi, diarrhœa, dysenteria ipsa, hæmorrhagia, exhibeatur
cum

cum reliquis bezoardicis, cordialibus, opium, salutaris erit vitæ anchora. Vigiliis crucietur, proderit itidem, sed restricte magis.

6. *In opiatorum exhibitione vnice spectanda æluatio.* Non actuantur, non operantur, non prosunt opiata, nisi menstruo vniuersali corporis, sero, præsentè & disposito. Frustra est, maniacos curare opiatè, quamdiu serum non restitutum est sufficiente quantitate. Frustra vigiliis adhibetur à siccitate fosis, vt a doloribus, a fluxionibus talibus optime. Hinc optime dantur eo casu cum humectantibus alimentosis & medicamentosis, vt emulsionibus. Hinc optime etiam prosunt forma liquida hausta sapius præ solida, vbi hæc fuerit intentio. Fortius enim operatur opium pilulari forma, sed liquida actuat felicius; non neglecto vbiuis indicante primario. Opiata plurimorum remediorum sunt subsidia, colophonem addunt, hinc in multorum morborum declinatione vnice prosunt, vt in febribus, pleuritide, & aliis, vbi in principio minus proderant. Robur scenerant inprimis bezoardicis. Inter bezoardica & ipsum opium militat, sed secundario, quatenus seri frenum constituit & consistentiam firmat, & sudores procurat, & spiritus roborat. Frenum est seri, & frenum bilis opium; seri per se & sine aqueis, bilis per aquea & cum aqueis, nam ipsum quoque serum, per nota, est frenum bilis. Ergo speciatim in malignis dandum est cum bezoardicis, seu mixtis, seu interpolatis, & præmissis ad minimum, vt decet. Quod si hæc æluatio & modus agendi non attendatur, tantum abest, vt somnum in oculos vocet opium, vt arceat potius longius.

7. *Opium sudoriferum est primarium & secundarium.* Mouet sudores per se, solum quoque datum, vnde, experimento Dioscoridis & Eginete, aliorumque etiam odorem papaueraceum suum in sudorem deriuat, quatenus intime sero resolutum, ipsum concentrat, ligandoque spiritus ad

glandulas cutaneas progressam vi sua vaporosa, tenuius quod est, per poros expirat. Hinc sudor ab opiatas cum somno proueniens optimum est signum. Laboranti dysenterico, & tantum non prognostico relicto ægro ab alio medico propinatur puluis anodynus; labitur in somnum æger & viscido sudore madet, liberatur breui ad stuporem medici prioris. Primarium ergo est in variis casibus, variis quoque medicamentorum generibus, dosi maiori, secundarium refracta mixtum, utrobique salis volatilil texture & concursu coniunctis.

8. *In minimo prabio operantur opiam, non temere augenda.*
dosi. Mirari liceat sæpe, quomodo tantillum opii in puluere absorbente, in mixturis bezoardicis, vterinis, pectoralibus operari queat, vel vires augere, & verissimum id tamen est, ob sulphur & sal volatile suum maxime actiuum. Hinc præstat, non solum maritare hæc illa accessione opiatorum; verum quoque consistere in minori pondere, nec ordinariam dosin, citra vrgentiam, transcendere, quod in lue venerea, in melancholicis, defluxionibus catarrhalibus & aliis quibusdam aliquando necesse est. Imo præstat sæpe discreta quantitate repetere idem, quam continua maiori peccare. Præstat intentione secundaria, roborandi archeum, consistentiam humorum moderandi &c. sæpe eodem vti, quod longe optimum est, vbiuis tamen obseruato, quid consuetudo, quid *ὑπόρεια* & *ἰδιοσυμφορία* postulet.

Ita enim vidimus sæpe, ascendendum fuisse ad dosin maiorem, & repetitionem etiam quotidianam quandoque fuisse necessariam. Miles diarrhœa carnosa laborans, cum summis alui cruciatibus, vnice leuamen sentiebat ab opio in pilulis dato, quod nisi quotidie daretur, ipse mori malebat, quam cruciatus istos sufferre priuatus remedio, non facile primum illa quantitate concesso. Fœmina artbritica & nephritica, febri continua absumta seu exhausta, vnice leuabatur Râ anodyna, qua, circa noctem assumta, tanquam clypeo utebatur,

tur, eamque anxie repetendam poscebat, tanquam clypeo, inquam, quo opposito, mox dolores remitterent per integram noctem pacati.

9. *Externo usu opii vis remissior, non tamen noxia.* Plurima de opio relata falsa nata sunt ex falsa hypothese, quoad agendi modum. Hinc sine dubio fallacia non causæ ut causæ fuit, bellatorem quendam, cuius galeæ opium fuerat illitum, hinc mortuum; doloribus dentium inditum, mortem accersivisse, & quæ alia sunt huius commatis. Neque illi sunt audiendi, qui tutiorem usum in clysteribus statuunt, iungentes hac via opium, ne propinatum noceat; theriaca, philonium Rom. & alia in vigiliis & doloribus possunt temporibus, pone aures, imo & fronti in epithematibus applicari, umbilico in dysenteria, aliisque partibus in emplastris, modo interius non negligatur eiusdem adhibitio. Non noxia est vis, eo modo, ut intus exhibito eodem, ultra quam par est; hinc dosi maiori exterius præscribitur. Noxia tamen aliquando fit per accidens, ob morsificationem & improportionem, quod valet de collyriis. Oculis dolentibus opiata minus profunt extus applicata, quatenus amaritie ista ardor potius conciliatur, quam lenitur: & si quis acriusculis oculum gaudere obiecerit, id verum est quidem, sed præstat eo casu aloen eligere, quam opium, obtundente mucilage constans.

10. *Natura succumbente, nec alia generosa, nec opiata inprimis locum habent.* Nemo audet eo casu emetica, purgantia & similia adhibere, viaticum ad mortem futura. Vi-res ergo ut tyrannus sunt indicationum in applicando opio, si atterantur positive a doloribus, & acrimonia; ita & in deuitando, si supersint pauca, nec ligari spiritus possint citra machinæ derelictionem. Opium est scopulus offensionis, cuius adhibitionem fugillant & calumniantur sæpe medici, tum ex ignorantia cum vulgo communi, tum ex malicia, ut ex aliorum famæ funere trophæum aliquod inglorium

glorium sibi erigant. Nullum ergo sub sole medicamentum est, quod maiori egeat cautela, præ opio, & vbi cunq; timeri potest sinister euentus, non dandum opium. Cordatus debet esse medicus in eius vsu, & cautus. Cordatus contra osiores eiusdem, mortem inde timentes, vel prædicentes, vano metu, vt in dysenteria & aliis casibus. Cautus, ne famæ maculam aspergat, quam cautissimus sæpe vix euitare potest. Quod si hinc præuideat hæc medicus, siue moriturum ægrum, & reuera conclamatum esse, consultius est, vt fata suo mori sinat, nec in medicamentum mortis causam deriuari patiatur, siue cauillationem exinde enasci posse. Optime progredietur, si minori dosi acquiescat. Generatim etiam nocet, magis opium, vbi mors imminet a suffocatione spirituum, minus respectiue, si resolutio sit nimis, in hac enim, si intra terminos naturæ adhuc consistat, provide reliquis iuncta cordialibus opiata, refracta dosi, spiritus quasi dispersos & palantes vniunt, ne dissipentur. Ast si deiectæ vires penitus, nec æger facultate animali amplius pollet erigendi se, ligando easdem, succumbere faciunt.

LIBRI II. SECTIO II. CAPUT XV.

De

Errhinis & Ptarmicis.

INter topica euacuantia insigniora sunt ERRHINA & PTARMICA. Vt faustum omen ex sternutatione & veteres sumpsere, teste *Xenophonte, l. 3. de exped. Cyri p. 286.* & hodie id vulgatum est; ita & medici merito prognosticum hoc attendunt, & ipsi sternutationem cient non raro pro salute corporis.

Illu-